

Avoin viestintä on yhteistyötä

Opetusministeriön viestintästrategia 2003-2005

Opetusministeriön julkaisuja 2003:36

Avoin viestintä on yhteistyötä

Opetusministeriön viestintästrategia 2003-2005

Opetusministeriön julkaisuja 2003:36

Opetusministeriö

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Viestintäyksikkö

Meritullinkatu 10,

PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi>

Taitto: Liisa Heikkilä, opetusministeriö

Julkaisu on tarkoitettu opetusministeriön

sisäiseen käyttöön, tiedustelut: puh. (09) 160 77908

<http://www.minedu.fi/julkaisut/hallinto>

Yliopistopaino, 2003

ISBN 952-442-523-8 (nid.)

ISBN 952-442-557-2 (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2003:36

Avoim viestintä on yhteistyötä

- opetusministeriön viestintästrategia 2003 - 2005

Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä ja kulttuuria, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle, luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriön toimialan - koulutuksen, tieteen, kulttuurin, liikunnan, nuorisasioiden ja kirkollisasioiden - yhteisinä arvoina korostuvat sivistys, hyvinvointi, demokratia ja luovuus, joita opetusministeriö toimillaan edistää. Opetusministeriön arvot liittyvät työyhteisön toimintaan ja organisaatiokulttuuriin. Asiantuntijuus on keskeinen arvo opetusministeriöläisille, samoin vastuullisuus sekä avoimuus ja yhteistyö. Tärkeää on myös tulevaisuuteen suuntautuneisuus.

Viestintä tukee omalta osaltaan opetusministeriön arvojen, toiminta-ajatuksen ja tavoitteiden toteutumista. Koulutus ja kulttuuri kiinnostavat niin tiedotusvälineitä kuin yksittäisiä kansalaisia. Mediakentän nopeat muutokset ja jatkuva uutisvirta vaikuttavat viestintään. Yhteistyö muun hallinnon, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kanssa lisääntyy koko ajan. Kansainvälistyminen näkyy myös viestinnässä. Viestintään vaikuttavat myönteisesti julkisen hallinnon avoimuuden lisääntyminen ja uuden teknologian mahdollistamat suorat kanavat. Kansalaisesta on tullut suora asiakas internetin ansiosta. Viestinnän laatuun ja palvelevuuteen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Opetusministeriön strategia 2015 korostaa avoimen hallinnon ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien edistämistä. Tässä avainasemassa ovat viestinnän ja verkkopalveluiden kehittäminen.

Markku Linna
Kansliapäällikkö

Marjo Merivirta
Viestintäyksikön päällikkö

Avoin viestintä on yhteistyötä

- opetusministeriön viestintästrategia 2003-2005

Viestinnän toiminta-ajatus

Viestintäyksikkö välittää tietoa:

- opetusministeriön toiminnasta ja toiminnan vaikutuksista
- avoimesti, aktiivisesti, tasapuolisesti, nopeasti ja asiakaskeskeisesti
- henkilöstölle, tiedotusvälineille, kansalaisille ja muille sidosryhmille

Viestintäyksikkö edistää yhteistyössä opetusministeriön johdon, osastojen ja yksiköiden kanssa:

- ministeriön ulkoista ja sisäistä vuorovaikutusta sekä tavoitteita tukevaa organisaatiokulttuuria ja yhteisökuva

Viestintä edistää osaltaan avointa hallintoa

Valtionhallinnon viestinnän yleisenä tavoitteena on luoda osaltaan edellytyksiä demokratian toimivuudelle sekä kansalaisten oikeuksien toteutumiselle ja yritysten toiminnalle. Viestintä on johtamisen ja tuloksellisen toiminnan väline.

Sananvapaus, osallistumis- ja vaikuttamisoikeus, oikeusturva, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä opetusta ja sivistystä koskevat perusoikeudet vaikuttavat viestintään. Lainsäädäntö velvoittaa kertomaan päätöksistä ja toiminnasta. Viestintää koskevat ja sivuavat myös perustuslaki, hallintomenettelylaki, kielilaki, tekijänoikeuslaki, sananvapauslaki ja henkilötietolaki.

Opetusministeriön viestinnän tavoitteena on tiedon, ymmärryksen ja vuorovaikutuksen lisääminen ministeriön tavoitteista, toiminnasta ja sen vaikutuksista. Viestintä välittää tietoa sekä ylläpitää yhteisöä ja sitouttaa.

Opetusministeriön toimintaa ja sen vaikutuksia koskevan tiedon tulee olla ymmärrettävää ja selkeällä yleiskielellä kirjoitettua. Tiedon tulee olla ajankohdasta, tasapuolista, luotettavaa sekä saatavilla helposti ja nopeasti.

Viestintäyksikkö vastaa opetusministeriön sisäistä ja ulkoista viestinnästä yhteistyössä ministeriön johdon, osastojen ja yksiköiden kanssa. Viestintäyksikkö toimii johdon viestinnällisenä tukena ja edistää yhteistä ministeriökulttuuria. Viestintä edistää omalta osaltaan avointa hallintoa ja turvaa kansalaisten tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia.

Viranomaisella on velvollisuus viestiä

Julkisuuslain mukaan viranomaisilla on aktiivinen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa. Asetus viranomaistoiminnan julkisuudesta sekä valtioneuvoston kanslian suositus valtionhallinnon viestinnästä tämentävät julkisuuslakia. Asetuksen mukaan viestinnän lähtökohtana ovat kansalaisten tarpeet. Viranomaisten tehtävänä on viestiä kaikista merkittävistä asioista, myös sellaisista, jotka eivät ole itselle myönteisiä. Asetus sisältää säännökset valtionhallinnon viestinnän suunnittelusta ja järjestämisestä.

Tiedotus- ja muut viestintätarpeet on ennakoitava viranomaisten erilaisissa hankkeissa ja viestintää hoitavalle henkilöstölle tulee varmistaa riittävät toiminta- ja tiedonsaantimahdollisuudet. Kaikilla virkamiehillä on velvollisuus ottaa viestintä huomioon omissa tomissaan. Viestintä ei ole vain viestintäyksikön asia. Viestintä rakentuu yhteistyölle.

Viestinnän visio

- Opetusministeriö on sivistyksen asiantuntija ja luotettava suomalaisen yhteiskunnan rakentaja. Hyvä maine rakentuu toiminnan ja sitä tukevan viestinnän tuloksille.
- Opetusministeriö on avoimen hallinnon edistäjä.
- Viestintäyksikkö on luotettava ja arvostettu yhteistyökumppani ministeriön sisällä, hallinnonalalla ja tiedotusvälineiden keskuudessa.

Viestinnän strategiset avainalueet

- viestinnästä osa ministeriön strategista johtamista
- ministeriön viestintävalmiuksien kohottaminen
- uutispalvelun kehittäminen
- julkinen tieto verkkoon
- laadukas julkaisutoiminta

Viestinnästä osa opetusministeriön strategista johtamista

- avointa valmistelua edistetään viestinnän keinoin
- viestintä huomioidaan jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa
- viestintää suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä osastojen ja yksiköiden kanssa
- tavoitteita tukevaa organisaatiokulttuuria ja tiedonkulkua edistetään sisäisen viestinnän keinoin
- viestinnällistä yhteistyötä kehitetään hallinnonalalla, EU- ja kv-asioissa ja sidosryhmien kanssa

Opetusministeriön viestintävalmiuksien kohottaminen

- henkilökunnalle järjestetään viestintäkoulutusta
- tiedottajien ammattitaitoa kartutetaan ja ruotsinkielistä viestintävalmiutta lisätään

Viestintä on opetusministeriön voimavara

Opetusministeriön viestintä palvelee henkilöstöä, tiedotusvälineitä ja kansalaisia, kertoo koulutus-, tiede- ja kulttuuripolitiikasta ymmärrettävästi sekä luo edellytyksiä vuorovaikutukselle ja kansalaisten osallistumiselle julkisten asioiden suunnitteluun ja päätöksenteon valmisteluun. Opetusministeriön viestintä on osa ministeriön strategista johtamista. Suunnitelmallinen viestintä rakentuu yhteisille pelisäännöille. Se myös ennakoii ja seuraa julkista keskustelua.

Tehokas ja tuloksellinen toiminta edellyttää tavoitteellista, suunnitelmallista, koordinoitua ja ammattimaisesti toteutettua viestintää. Opetusministeriön maine rakentuu toiminnan tuloksille ja viestintä osaltaan tukee tavoitteiden saavuttamista. Tuloksellisen viestinnän taustalla on varhaisessa vaiheessa laadittu viestintäsuunnitelma, kohderyhmien määrittely ja oikein mitoitettut voimavarat. Vuosittain tulostavoitteissa asetetaan viestinnälle tavoitteet. Lisäksi hankkeille, esimerkiksi kansainvälisille kokouksille, uudistusten markkinoinnille, yhteistyöprojekteille, laaditaan erilliset viestintäsuunnitelmat virkamiesten ja viestintäyksikön yhteistyönä.

Viestintä kuuluu jokaisen virkamiehen perustehtäviin. Se on korostetusti palvelutoimintaa. Virkamiehiä kannustetaan aktiiviseen viestintään. Tavoitteena on edistää valmistelun julkisuutta ja keskustelua.

Ministerit ja kansliapäällikkö vastaavat viime kädessä myös viestinnästä. Viestintäyksikkö toimii johdon ja muun henkilöstön viestinnän tukena. Viestinnästä vastaavien tiedonsaannista on huolehdittava. Tiedottajat osallistuvat osastojen ja viestin-

täyksikön päällikkö kansliapäällikön ja ministereiden johtoryhmien kokouksiin.

Viestintä on yhteistyötä tiedottajien ja virkamiesten kesken. Yhteistyö ulottuu myös hallinnonalojen yhteisiin hankkeisiin, ja hankkeisiin, joissa osapuolina on yrityksiä ja järjestöjä.

Viestintä on yhteistyötä

Opetusministeriö vastaa viestinnän koordinoinnista hallinnonalallaan. Viestinnän tehokkuutta parannetaan luomalla hallinnonalan viestintätehtävissä toimivien välisiä verkostoja. Viestinnällistä yhteistyötä tehdään lisäksi muiden ministeriöiden ja eri hallinnonalojen kanssa.

Opetusministeriön toimialojen sidosryhmät ovat erilaisia. Tiedotusta suunnataan suoraan eri kohderyhmille. Toimintakenttä ja asiakkaat määrittelevät viestinnän keinot. Viestinnän kohdentaminen on tärkeää kerrottaessa yhteiskunnan tarjoamista palveluista ja etuisuuksista.

Viestintäpalveluita voidaan ostaa ulkopuolelta, mutta on syytä muistaa, että viranomaisen valtuuksin ja nimissä voi esiintyä vain viranomainen itse. Vastuu sisällöstä säilyy viranomaisella.

Sisäinen viestintä on edellytys ulkoisen viestinnän onnistumiselle

Sisäinen viestintä tukee tiedonkulkua. Sen keinoin tuetaan ministeriökulttuuria ja edistetään avointa ja oppivaa organisaatiota. Opetusministeriön sisäisen viestinnän kanavia ovat henkilöstölehti NYT ja sisäinen verkko Sisäpiha. Tiedonkulkua edistävät käyttäjätasoiset tietojärjestelmät ja henkilökunnalle suunnatut tiedotus- ja koulutustilaisuudet.

Ministeriön johdolla ja esimiehillä on keskeinen rooli sisäisessä tiedonkulussa. Henkilöstön tulee tietää, mistä asioista tiedotetaan ja kenellä on vastuu. Yhteiset viestinnän pelisäännöt, koulutus ja osaltaan myös viestinnän seuranta parantavat virkamiesten viestintävalmiuksia.

Tavoitteena on, että koko henkilöstö saisi säännöllisesti viestintäkoulutusta. Viestinnän osaamista voidaan edistää esimerkiksi viestinnän ja tietopalvelun yhteisellä koulutuksella. Johtamiskoulutuksen yhteydessä järjestetään esimiesten viestintävalmiuksia vahvistavaa koulutusta. Tarpeen mukaan järjestetään mediavalmennusta julkisuudessa esiintyville virkamiehille ja valtioneuvoston yhteistä viestintäkoulutusta hyödynnetään. Viestintäyksikön osaamista kehitetään.

Uutispalvelun kehittäminen

- uutispalvelun laatu varmistetaan
- uutispalvelua kehitetään kielilain tavoitteiden mukaisesti
- uutispalvelu tarjoaa taustoja ajankohtaisille tapahtumille
- mediaseurantaa laajennetaan kattamaan myös verkkomediat
- opetusministeriön julkisen kuvan ja palvelukyvyn kehittämistä seurataan

Tiedotusvälineet ovat tärkeä kohderyhmä

Tiedotusvälineiden kautta tieto leviää nopeasti ja laajasti. Ne tarjoavat väylän yhteiskunnalliselle keskustelulle ja myös yleisöpalautteelle.

Tiedottamisen tulee olla nopeaa ja tasapuolista. Toimittajien tiedontarpeisiin vastataan nopeasti ja virkamiesten tulee avustaa toimittajia tiedonhankinnassa.

Tiedotusvälineille tarjotaan tietoa valmistelun eri vaiheissa sekä tuotetaan kokonaisuuksia käsittelevää tietoa opetusministeriön toiminnasta.

Ulkoisen tiedottamisen pääpaino on uutispalvelussa. Kohderyhmänä ovat toimittajat. Tavallisimpia tiedonvälityksen tapoja ovat tiedotteet ja tiedotustilaisuudet. Lisäksi järjestetään toimittajatapaamisia, joissa kerrotaan ajankohtaisista asioista, niiden taustoista ja valmistelusta. Viestintäyksikkö ylläpitää yhteistyötä toimittajien kanssa, vastaa kysymyksiin, etsii asiantuntijoita haastateltaviksi ja auttaa uutisten ja taustatietojen äärelle.

Uutisoinnin seuraaminen on tärkeä osa viestintää ja auttaa ennakoimaan tiedotustarpeita.

Viestinnän vaikuttavuuden arviointi edellyttää systemaattista ja ajantasaista tutkimustiedon kokoamista. Opetusministeriön julkista kuvaa ja viestinnän palvelukykyä selvitetään säännöllisesti toimituksille suunnatulla kyselyllä. Palaute ohjaa viestinnän kehittämistyötä.

Verkkoviestintä tavoittaa kansalaiset

Verkkoviestintä on laajentanut viestinnän keinovalikoimaa. Opetusministeriö välittää aktiivisesti tietoa toiminnastaan ja sen vaikutuksista myös internetin välityksellä, mikä mahdollistaa tiedon nopean, tehokkaan ja tasapuolisen levittämisen sekä tarjoaa mahdollisuuden julkisen keskustelun lisäämiseen. Verkkopalvelut ovat kiinteästi sidoksissa ministeriön toimintaan ja niiden mahdollisuuksia hyödynnetään tiedotus-, asiointi-, jakelu- ja palautekanavana.

Verkkoviestinnän pääkohderyhmänä ovat kansalaiset. Tieto muokataan tiedontarvitsijaa palveleviksi kokonaisuuksiksi hyödyntäen mm. linkitysmahdollisuuksia. Tiedon saatavuuden parantamiseksi sähköistä julkaisemista laajennetaan. Lisäksi kiinnitetään huomiota verkkoon tuotetun aineiston esteettömyyden käyttöön ja arkistointiin.

Opetusministeriön www-sivujen sisältö koostuu ajankohtaisaineistosta ja toimialan perustiedosta. Sivuilla on tietoa valmisteilla olevista asioista, avustuksista hakulomakkeineen ja virkamiesten yhteystietojen hakupalvelu. Ministeriön julkaisut ovat maksutta saatavilla verkosta. Virtuaalivirkamiehelle voi lähettää palautetta ja kysymyksiä.

Verkkosivujen yhteydessä opetusministeriö julkaisee sidosryhmille suunnattua Etusivu-verkkolehettä, joka taustoittaa ja tuo esille toimialan ajankohtaisia aiheita mm. virkamiesten haastattelujen kautta.

Verkossa olevan tiedon on oltava luotettavaa, joten sen ajantasaisuudesta huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää. Verkkopalvelujen laajeneminen tuo haasteita myös valtionhallinnon tiedonhallinnalle ja tietopalvelulle.

Julkinen tieto verkkoon

- osallistutaan verkkopalvelustrategian luomiseen ja toteuttamiseen
- verkkosivujen sisältöä kehitetään
- verkkopalvelu uudistetaan
- ruotsin- ja englanninkielisen aineiston saatavuutta ja ajantasaisuutta parannetaan
- esteettömän käytön tarpeet otetaan huomioon
- verkko-osaamista vahvistetaan

Laadukas julkaisutoiminta

- julkaisutoiminta yhtenäistetään ja sen koordinointi aloitetaan
- julkaisujen tekijöitä yhdistävä julkaisuverkko toimii tuloksellisesti
- edistetään kustannustehokasta julkaisemista
- parannetaan julkaisujen saatavuutta

Julkaisut edistävät kansalaisten tiedonsaantia

Julkaisutoiminta edistää osaltaan avointa hallintoa ja kansalaisten tiedonsaantia sekä vahvistaa ministeriön yhteisökuva koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan asiantuntijana ja päätöksentekijänä.

Opetusministeriöllä on kaksi yhteistä julkaisusarjaa *Opetusministeriön julkaisuja* ja *Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä*. Ne on teemoitettu toimialojen mukaan: koulutus, tiede, kulttuuri, liikunta, nuoriso ja hallinto. Julkaisusarjoilla on oma ulkoasun suunnitteluohjeistus. Sarjajulkaisut ovat maksullisia, verkossa kuitenkin maksuttomia.

Opetusministeriö julkaisee sarjojen lisäksi erilaisia esitteitä, katsauksia ja yhteistyöhankkeiden erilaisjulkaisuja. Korkeakoulutieto -lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja verkkolehti Etusivu joka toinen viikko. Vuosittain julkaistaan opetusministeriön toimintakertomus ja yliopistolaitoksen vuosikertomus.

Visuaalinen ilme vahvistaa yhteisökuva

Opetusministeriön graafinen tunnus Sinettileijona otettiin käyttöön 1998. Muut tahot voivat käyttää opetusministeriön tunnusta listatessaan rahoittajia. Tunnuksen käytöstä sovitaan opetusministeriön viestintäyksikön kanssa.

Graafinen ohjeisto sisältää sovellettavan typografian ja lomakkeiston. Ohjeistusta noudatetaan opetusministeriön painotuotteissa. Verkkosivujen ilme pohjautuu graafiseen ohjeistukseen samoin julkaisusarjojen ulkoasu. Yleisesitteiden ja kalvopohjien suunnittelussa on otettu huomioon tunnusväri ja ohjeistuksen mukainen typografia.

Opetusministeriön viestinnän kohderyhmät ja kanavat

Viestinnän ABC

- embargosta [www-sivuihin](http://www.sivuihin)

Embargo

Embargolla tarkoitetaan tiedotteen / aineiston julkaisuajankohdan määrittelyä. Opetusministeriön tiedotteet pyritään lähettämään toimituksiin päivää aikaisemmin. Niihin merkitään julkaisuajan kohta. Näin toimituksilla on riittävästi perehtymisaikaa. Kokemuksen mukaan toimitukset noudattavat hyvin julkaisuajankohtaa.

Ennakkotiedot toimituksille

Viestintäyksikkö kokoaa viikoittain ministeriön tapahtumat ennakkotiedotteeksi, joka lähetetään toimituksille torstaisin. Ennakoissa on tietoa tulevien kahden viikon tapahtumista, ministereiden esiintymisistä, luovutus- ja julkistamistilaisuuksista ja muista opetusministeriön toiminnan kannalta keskeisistä tapahtumista, joiden arvioidaan kiinnostavan tiedotusvälineitä. Tarvittaessa tehdään myös erillisiä kutsuja tiedotustilaisuuksiin.

EU-tiedottaminen

OPM tiedottaa oman alansa EU-asioista, pääasiassa neuvostojen kokouksista. Jos kyseessä on useamman ministeriön toimialaan kuuluva neuvosto, sovitetaan muiden ministeriöiden kanssa, kuka vastaa tiedotuksesta.

Viikottaisessa *ennakkotiedotteessa* mainitaan neuvoston kokoonpano, Suomen edustaja, aika, paikka, pääkohdat asialistalta ja lisätietojen antaja. Tarvittaessa tehtävä *kokousta ennakoiva tiedote* eli ns. ennakkotiedote sisältää tietoa neuvostossa käsiteltävistä asioista, käsittelyvaiheesta, Suomen edustajasta, lisätietojen antajasta, mahdolli-

sesta infosta, ym. järjestelyistä. Tämä toimitetaan tiedotusvälineille muutamaa päivää ennen neuvoston kokousta. Heti kokouksen jälkeen tehdään *kokoustiedote* eli ns. on-line -tiedote, jonka sisällöstä vastaa valtuuskunta. Tässä tiedotteessa kerrotaan lyhyesti päätöksistä, ministerin kannoista jne. Valtuuskunnan kanssa sovitaan aina etukäteen ns. tsekkausaika, jolloin tiedote käydään läpi. Tiedote lähetetään medialle mahdollisimman pian joko kokouksen päätyttyä tai mahdollisuuksien mukaan kokouksen aikana.

EU-briefit

Valtioneuvoston tiedotus järjestää *EU-viikkobriefin* ennen neuvostoja, edellisen viikon perjantaina kello 12.00 valtioneuvoston linnan tiedotustilassa. Briefissä asiantuntijavirkamiehet/ministerit kertovat tulevasta neuvoston kokouksesta. Suomen EU -edustustossa Brysselissä järjestetään myös perjantaisin viikkobriefi akkreditoituneille toimittajille.

Helsingin EU-viikkobriefissä kustakin neuvostosta nostetaan esille yleensä yksi, korkeintaan kaksi asiaa tarkemmin esiteltäväksi. Kokousten kaikkien aiheiden luettelemista tulisi välttää. Tiedotteista saatavilla lisätiedoilla voidaan katsoa esittelemättä jääviä aiheita. Suositeltavaa on, että kustakin neuvostosta on briefaamassa vain yksi virkamies. Valtioneuvoston tiedotusyksikköön ilmoitetaan aina etukäteen asiaa esittelevän virkamiehen nimi. Yhden asiakohdan briefauksen ei tulisi viedä yli 5 minuuttia. Tiedottajat toimittavat etukäteen tiedotteita (30 kpl) jakoon EU-briefeihin. Briefissä jaossa olleet tiedotteet toimitetaan myös Eurooppa-tiedotuspisteisiin.

Etusivu-verkkolehti

Verkkosivuilla julkaistaan joka toinen torstai sidosryhmille suunnattua Etusivu-verkkolehteä, jonka sisältö painottuu uutistiedottamisessa "katveeseen" jääviin aiheisiin. Lehdessä tuodaan kootusti esiin toimialan ajankohtaisia aiheita ja taustoittavaa tietoa. Jutuissa haastatellaan mm. valmisteluvastuussa olevia virkamiehiä ja kerrotaan mm. seminaareista, EU-kuulumisista, uusista julkaisuista, kirjallisista kysymyksistä. Lehdessä julkaistaan myös ministeriön työpaikkailmoituksia. Juttuaiheet ovat tervetulleita.

Uuden numeron ilmestymisestä lähetetään sähköpostiviesti hallinnonalan tiedottajille ja talon omalle väelle.

Päätoimittajana on tiedottaja Jaana Luostarinen.

Esimiesviestintä

Esimiehillä on tärkeä rooli sisäisen tiedonkulun edistämisessä. Työyhteisössä esimieheen kohdistuu suuria odotuksia juuri tiedon jakajana. Johtamiskoulutuksessa on otettu huomioon myös viestintävalmiuksien lisääminen.

Graafinen ilme

Opetusministeriön painetut, sähköiset ja muut yrityskuvatuotteet suunnitellaan viestinnällisesti, visuaalisesti ja teknisesti korkealaatuisiksi kokonaisuuksiksi. Yhtenäinen, tyylikäs ja selkeä ilme lisää tunnistettavuutta julkisuudessa, hallinnossa ja kansalaisten keskuudessa.

Henkilöstölehti NYT

Paperinen henkilöstölehti NYT ilmestyy kuukauden ensimmäisenä perjantaina. VerkkoNYTin ajankohtaispalsta Sisäpi-

han avaussivulla tarjoaa päivittäin tietoa henkilökunnalle. Kooste julkaistaan perjantaisin. Henkilöhaastattelut ja raportit julkaistaan paperiNYTissä.

NYTin ja VerkkoNYTin päätoimittaja on erikoissuunnittelija Tuula Kanerva ja toimitussihteeri viestintäsihteeri Liisa Heikkilä.

Julkaisut

Uusia sarjoja "Opetusministeriön julkaisuja" ja "Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä" ryhdyttiin julkaisemaan vuoden 2003 alusta. Viestintäyksikkö koordinoi julkaisutoimintaa.

Julkaisuverkko

Osastojen julkaisukoordinaattorit, julkaisusihteerit, julkaisujen taittajat, kirjastonhoitaja ja muut julkaisutoimintaan osallistuvat muodostavat julkaisuverkon, jonka tehtävänä on huolehtia julkaisutoiminnan linjoista ja toimivuudesta. Vetäjänä toimii viestintäyksikön päällikkö.

Liikemerkki

Liikemerkki on yhteisön graafinen tunnus. Usein nämä kaksi käsitettä sekoitetaan keskenään; puhutaan logosta ja tarkoitetaan jompaa kumpaa tai näiden yhdistelmää (tunnus = merkki + logo).

Opetusministeriö graafinen tunnus, Sinettileijona sekä sitä soveltava typografia otettiin käyttöön vuonna 1998. Sinettitunnus on vihreällä "pohjalla", Suomen leijona ruusuineen ääriivapiirroksena, alla viiva kultaa. Sinettileijonaa käytetään johdonmukaisesti koko ministeriön tunnuksena. Ministeriö ei käytä muita tunnuksia. Sinettileijonaa käyttää vain opetusministeriö omassa toiminnassaan. Ministeriön alainen hallinto, asiantuntijaelimet, ministeriön tukemat projektit jne. käyttävät kukin omia tunnuksiaan. Muu taho kuin opetusministeriö voi painaa ministeriön tunnuksen vain rahoittajia listatessaan. Tunnuksen käytämisestä sovitaan viestintäyksikön kanssa.

Opetusministeriön logotyyppi ja leijonamerkki muodostavat kokonaisuuden. Pelkkää logoa ei käytetä yksin ilman leijonatunnusta. Tunnus on kokonaisuus, jossa eri elementtien sijoittelua tai tekstityyppiä ei pidä muuttaa. Logotyyppi on yhteisön nimen virallinen kirjoitusasu, puhekielessä logo.

Mediakatsaus

Mediakatsaus kootaan päivittäin viestintäyksikössä. Kopioinnin hoitaa monistamo ja jakelun virastomestarit. Viestintäyksikössä luetaan seuraavat lehdet: Helsingin Sanomat, Kansan Uutiset, Taloussanomat, STT:n printti, Huvudstadsbladet, Savon Sanomat, Uutispäivä Demari, Kaleva, Aamulehti, Kauppalehti, Turun Sanomat, Lapin Kansa, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Suomenmaa.

Katsaukseen liitetään myös Observiltilatut leikkeet. Seurannassa ovat: Maaseudun Tulevaisuus, Hämeen Sanomat, Kymen Sanomat, Etelä-Suomen Sanomat, Kouvolan Sanomat, Karjalainen, Etelä-Saimaa, Kainuun Sanomat, Vasabladet, Ilkka, Pohjalainen, Pohjolan Sanomat, Keskipohjanmaa, Länsi-Savo, Satakunnan Kansa ja Keski-Suomalainen. Radio- ja tv-uutisointia seurataan vain ministereiden osalta.

Mielipidekirjoitus

Mielipidekirjoitukset ovat kantaaottavia tekstejä, jotka muistuttavat keskustelua. Niiden taustana ovat yleensä aiemmin esitetyt mielipiteet, joita kirjoittaja puntaroi ja joiden rinnalle hän asettaa omat käsityksensä. Hyvä yleisönosastokirjoitus on lyhyt ja selkeä, jotta keskeinen asia erottuu helposti. Lukijan on ymmärrettävä kirjoituksesta, mikä siinä on kirjoittajan näkemystä, mikä muiden mielipidettä ja mikä esitetään tosiasiana. Kirjoittajan tulee keskittyä pääasiaan, vaikka mielessä olisi muitakin aiheeseen liittyviä. Ks. vastine

Oikaisu

Jos joukkoviestin julkaisee vääriä tietoja, ne voi korjata joko soittamalla toimitukseen tai jutun tehneelle toimittajalle tai jos virhe on paha ja häiritsee oikean sanoman perillemeno, on syytä lähettää korjaus eli oikaisu, jonka viestimet ovat velvollisia julkaisemaan. Tiedottajat ovat apuna harkittaessa oikaisun lähettämisestä.

Otsikoissa

Päivittäisestä mediakatsauksesta toimitetaan keskiviikkoinen otsikoissa-kooste Sisäpihalle koko henkilöstön luettavaksi.

Opetusministeriön julkaisuja -sarja

Opetusministeriön julkaisuja -sarja sisältää tutkimuksia, raportteja, tilastoja, strategioita, kehittämisohjelmia, linjauksia sekä sisäisiä hallinnollisia julkaisuja. Sarjassa voi olla myös ruotsin- ja englanninkielisiä julkaisuja. Ulkoasu voi olla joko nelivärinen tai nelivärisellä kannella ja sisus kahdella värillä.

Koulutus ja tiede -teemojen julkaisukoordinaattori on ylirtarkastaja Iiris Patosalmi ja kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoteemojen erikoissuunnittelija Esa Pirnes. Hallinto -teeman julkaisuasioita koordinoi viestintäyksikkö.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarja

Työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa julkaistaan työryhmien ja selvitysmiesten raportit. Sarja on pääasiassa suomenkielinen, kuvailulehdet ovat suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Sarjan julkaisuilla on esipainettu kansi ja monistettava sisus.

Poikkeusolojen tiedotus ja kriisiviestintä

Poikkeusolojen tiedotusta varten on valtioneuvostossa sovittu menettelyta-voista, jotka on koottu Poikkeusolojen tiedotusohjeksi. Opetusministeriön valmiussuunnitelmassa varaudutaan poikkeusolojen tiedotukseen. Myös pienemmissä kriiseissä aktiivinen tiedotus on paikallaan. Valtioneuvoston tiedotusyksikössä on koottu ohjeita ja neuvoja normaaliaikojen ja häiriötilanteiden tehostettuun viestintään valtioneuvostotasolla.

Sisäpiha

Opetusministeriön sisäinen verkko, intranet. Sisäpihan päätoimittaja on tietopalveluyksikössä Tarja Kaira-Hiekkavuo.

Tiedote

Tiedote on pääasiallinen tapa tiedottaa. Hyvä tiedote riittää useimmissa tapauksissa. Tiedotteet tarjoavat uutisia ja ovat ymmärrettävää yleiskieltä. Tiedotteessa keskitytään tiedotusvälineiden kannalta oleelliseen. Siinä on tavoitettavissa olevien lisätietojen antajien yhteystiedot ja linkkejä laajempiin aineistoihin.

Tiedotteita tehdään muun muassa työryhmien esityksistä, päätöksistä, valtioneuvoston esityksistä, EU-asioista ja kv-asioista. Valtioneuvoston esityksiin liittyvät tiedotteet toimitetaan etukäteen valtioneuvoston tiedotusyksikköön. Istunnon jälkeen varmistetaan, että päätös on tehty ja sen jälkeen tiedote laitetaan jakeluun. Ministereiden puheista tehdään puhetiedotteita sopimuksen mukaan.

Tiedotteen laatiminen

Tiedotteen laatiminen on virkamiehen ja tiedottajan yhteistyötä. Ensimmäisen luonnoksen laatii usein tiedottaja saa-

mansa aineiston perusteella. Toisinaan asiantuntija on itse tehnyt ensimmäisen luonnoksen.

Koulutus-, tiede- ja opintotukiasioissa tiedotteista vastaa tiedottaja Juha Ojanen. Tiedottaja Pia Ekqvist vastaa kulttuuri-, liikunta-, tekijänoikeus- ja nuorisasioiden tiedottamisen lisäksi kirkollisasioiden tiedottamisesta.

Lisätietojen antajat ovat tärkeä osa tiedotetta. Heidän tulee olla tavoitettavissa, kun asiasta tulee julkinen.

Tiedotejakelu

Viestintäyksikön jakelulistoilla on noin 350 tiedotusvälineen ja sidosryhmän osoitteet. Tiedotteista 80 % lähetetään sähköpostilla ja loput faksilla. Sähköpostiongelmien varalta on varauduttu faksijakeluihin. Jakelulistassa on omina kokonaisuuksinaan koulutoimittajat, kulttuuritoimittajat, ruotsinkieliset mediat, maakuntalehdet, paikallisradiot jne. Ministereiden kotiseudun tiedotusvälineet ovat omina listoinaan.

Tiedottamisesta viestintään

Perinteinen yksisuuntainen tiedottaminen - informaation jakaminen - on laajentunut palautteen, vuorovaikutuksen ja seurannan myötä laaja-alaiseksi viestinnäksi myös valtionhallinnossa.

Tiedotustilaisuus

Tiedotustilaisuus pidetään, kun aihe on merkittävä ja keskustelua edellyttävä tai paikalla on useita asiantuntijoita. Opetusministeriön järjestämät luovutus- ja julkistamistilaisuudet ovat avoimia toimittajille. Palkintojenjakotilaisuuksiin kutsutaan tiedotusvälineet.

Toimittaja asiakkaana

Toimittaja on kiireinen. Useimmiten hän on tekemässä juttua saman päivän radio- tai tv-ohjelmaan tai verkkolehteen

tai seuraavan päivän lehteen, jonka dead-line on illansuussa. Toimittajia autetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Toimittaja on oman alansa ammattilainen. Uutisista on kova kilpailu.

Toimittajatapaaminen

Toimittajatapaamisten tavoitteena on tarjota taustatietoa ajankohtaisille asioille. Ne tarjoavat myös mahdollisuuden laajempaan keskusteluun ministerin kanssa. Toimittajatapaamisten taustaineistoksi kootaan katsaus lähitulevaisuuden merkittävistä asioista.

Uutiskooste ruotsiksi ja englanniksi

Tärkeimmistä OPM:n uutisista lähetetään kuukausittain sekä ruotsin- että englanninkieliset koosteet vastaaville ministeriöille (Pohjoismaat, lähialue ja muu Eurooppa). Koosteeseen poimitaan lähinnä niitä aiheita, joiden ajatellaan kiinnostavan ulkomaalaisia tahoja. Uutiskooste toimitetaan myös suomenkielisenä UM:ään, joka jakaa sen edelleen edustustoille ja lähetystöille.

Valokuvat

Viestintäyksikkö lainaa valokuvia ministreistä, kansliapäälliköistä ja keskeisimmistä virkamiehistä tiedotusvälineille ja muille tahoille. Kuvat löytyvät viestintäsihteeri Riitta Partilta. Osa valokuvista on saatavilla myös sähköisessä muodossa.

Vastine

Hyvä lehtimiestapa edellyttää, että virheelliset asiatiedot oikaistaan. Jos tahoon on kohdistunut asiatonta tai perusteetonta arvostelua, on taholla oikeus saada vastine tiedotusvälineeseen / julkisuuteen. Kun halutaan puuttua toimittajan vääriin tai kiistanalaisiin tulkin-toihin, käytetään vastinetta.

Visuaalinen ohjeisto (graafinen ohjeisto)

Visuaalinen ohjeisto on strateginen ohjeisto, jossa määritellään, miten ministeriön tunnusta käytetään, mitkä ovat sallitut värit, mikä on käytettävä kirjasinmalli eli typografia. Ohjeisto liittyy myös käytössä oleviin mainos- ja liikelahjoihin. Graafinen ohjeisto on luettavissa Sisäpihalta osoitteesta http://sisapiha/talon_osat/viestintayksikko/Ohjeisto.pdf.

Viestintäsuunnitelma

Opetusministeriön merkittävien hankkeiden projektisuunnitelmiin tulee sisältyä myös viestintäsuunnitelma.

Viestintäkoulutus

Henkilöstölle järjestetään viestintäkoulutusta. Esimiesten viestintävalmiuksia kohotetaan johtamiskoulutuksen yhteydessä. Tarvittaessa järjestetään media- ja viestintävalmennusta julkisuudessa esiintyville virkamiehille.

Viestinnän vaikuttavuuden tutkimus

Opetusministeriön julkista kuvaa ja tiedotusvälineiden tyytyväisyyttä selvitetään säännöllisesti joko omana tutkimuksena tai osana valtioneuvoston yhteisiä tutkimuksia.

Virtuaalivirkamies

Virtuaalivirkamies ottaa vastaan palautetta ja kysymyksiä opetusministeriön ulkoisilla www-sivuilla. Suurimpaan osaan vastataan viestintäyksikössä, mutta visuaisissa kysymyksissä tai kannanottoja vaativissa viesteissä turvautumme ministeriön asiantuntijoiden apuun. Palautteeseen pyritään vastaamaan mahdollisimman nopeasti, vähintään 5 arkipäivän kuluessa.

Vuorovaikutus ja palaute

Kansalaisten palaute on arvokasta. Saatuaan palautteeseen pyritään aina vastaamaan. Palautetta tulee koota ja seurata. Hallinnon vuorovaikutteisuutta edistetään kehittämällä edelleen mahdollisuuksia antaa palautetta ja myös kehittämällä tapoja, joilla palautetta käytetään hyväksi viranomaisen toiminnassa.

Www-sivut

Opetusministeriön www-sivut ovat ajantasaaisia, sisältölähtöisiä kokonaisuuksia, jotka on toimitettu verkkoon sopivaan muotoon. Kieli on selkeää ja ytimekästä. Linkityksiä käytetään apuna kokonaisuuksien hallinnassa ja asiakkaan ohjaamisessa lisätiedon lähteille.

Webverkko

Jokaisella yksiköllä on vastuu omasta verkkoviestinnästään eli omien substanssisivujensa sisällöstä. Sisältövastavat ja tekniset päivittäjät muodostavat webverkoston. Ministeriön ulkoisten www-sivujen päätoimittajana toimii tiedottaja Jaana Luostarinen. On kuitenkin hyvä, että tekijät ja päätoimittaja yhdessä miettivät, mitä ryhmiä aineistoa verkkosivuilla tulee olla eli pohtivat sivujen sisältösuunnitelmia.

Yhteiskunnallinen mainonta

Yhteiskunnallisen mainonnan ensisijainen tehtävä on tiedon jakaminen. Markkinointiviestinnän tulee olla avointa ja läpinäkyvää. Yksittäiset, tietyn kohderyhmän julkaisuissa ilmestyvät viranomaisen ilmoitukset ovat hyväksyttäviä, jos niiden avulla tavoitetaan muuten vaikeasti tavoitettava kohderyhmä. Sponsorirahoituksen eli organisaation ulkopuolelta saatavan rahoituksen ja tuen käyttöä on valtionhallinnossa harkittava tarkkaan.

Viranomaisen sponsoriyhteistyön sekä yhteisrahoitteisen toiminnan lähtökohtana ovat hallinnon omat tehtävät. Rahoitus ei saa vaarantaa viranomaisen objektiivisuutta ja riippumattomuutta. Yhteistyön mahdollisuutta tarjotaan tasapuolisesti kaikille saman alan yrityksille ja yhteisöille, joiden voidaan olettaa olevan kiinnostuneita yhteistyöstä. Viranomaisen ei itse pidä sponsoroida muita organisaatioita. Verovaroin ei ole syytä osallistua rahankeräyksiin, joissa tasapuolisuusvaatimus on mahdotonta toteuttaa.

Yhteystietorekisteri

Viestinnän yhteystieto- eli mediarekisterissä on opetusministeriön toiminnan kannalta tärkeiden tiedotusvälineiden faksit, sähköpostiosoitteet ja osoitteet ryhmiteltyinä. Rekisterissä on noin 350 tiedotusvälineen sekä tiedottajien yhteystiedot.

Viestintäyksikkö

Marjo Merivirta,
neuvotteleva virkamies
viestintäyksikön päällikkö
puhelin (09) 160 77407, 040 701 9525
marjo.merivirta@minedu.fi

Juha Ojanen, tiedottaja
koulutus, tiede, opintotuki
puhelin (09) 160 77484, 0400 669 675
juha.ojanen@minedu.fi

Pia Ekqvist, tiedottaja
kulttuuri, liikunta, nuoriso,
tekijänoikeudet ja kirkollisasiat
puhelin (09) 160 77404, 040 740 0873
pia.ekqvist@minedu.fi

Jaana Luostarinen, tiedottaja
www-päätöimittaja
Etusivu -verkkolehti
puhelin (09) 160 77485, 040 740 0874
jaana.luostarinen@minedu.fi

Tuula Kanerva, erikoissuunnittelija
henkilöstölehti Nyt ja VerkkoNyt, päätöimittaja
puhelin (09) 160 77332
tuula.kanerva@minedu.fi

Liisa Heikkilä, viestintäsihteeri
henkilöstölehti Nyt ja VerkkoNyt
Sisäpihan ajankohtaisasiat
puhelin (09) 160 77389
liisa.heikkila@minedu.fi

Riitta Partti, viestintäsihteeri
mediakatsaus
viestintäyksikön sihteeri
puhelin (09) 160 77908
riitta.partti@minedu.fi

Valtionhallinnon viestintää koskevia ohjeita ja suosituksia:

- Valtionhallinnon viestintäsuositus, 2002
- Poikkeusolojen tiedotusohje, 2003
- Normaalialojen ja häiriötilanteiden tehostettu viestintä valtioneuvostotasolla - Ohjeita ja neuvoja viestintään, 2003

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442-523-8